

KONKURS Z JĘZYKA POLSKIEGO DLA UCZNIÓW SZKOŁY PODSTAWOWEJ Z WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO W ROKU SZKOLNYM 2022/2023

I. CELE KONKURSU

1. Poszerzanie horyzontów wiedzy uczniów szkoły podstawowej w zakresie języka polskiego, literatury i dziedzin pokrewnych, niezbędnych do dojrzałej analizy i interpretacji tekstów literackich.
2. Rozwijanie pasji poszukiwania wartości estetycznych literatury i języka.
3. Charakterystyka pojęć i motywów: *odkrywania tajemnicy, nadziei, tożsamości, domu, rodziny, społeczeństwa, piękna, prawdy, szacunku dla drugiego człowieka* jako uniwersalnych wartości, występujących w różnych tekstach literackich i dziełach sztuki.
4. Zwrócenie uwagi na potrzebę refleksji egzystencjalnej (ze szczególnym uwzględnieniem refleksji aksjologicznych, tożsamościowych i obywatelskich), czyli umiejętność zadawania ważnych pytań i sztukę poszukiwania istotnych odpowiedzi. Kształtowanie świadomości istnienia zarówno uniwersalnych wartości kulturowych, jak i zmiennych, typowych dla danej epoki, sposobów postrzegania świata i człowieka.
5. Rozbudzanie pasji i przygody subiektywnej, kreatywnej interpretacji tekstów literackich oraz umiejętności skutecznego, przedmiotowego argumentowania własnych sądów na podstawie uzasadnionych przesłanek.
6. Podnoszenie poziomu wiedzy o języku i rozwijanie umiejętności uważnej i kompetentnej lektury oraz sprawnego posługiwania się językiem w wypowiedzi pisemnej.
7. Pogłębianie umiejętności samodzielnego i dojrzałego odbioru różnych tekstów literackich, w tym również tekstów kultury popularnej.
8. Zwrócenie uwagi na praktyczny charakter wiedzy o języku i literaturze.
9. Kształtowanie postawy humanisty, wrażliwego etycznie i estetycznie odbiorcy dzieł kultury, rozumiejącego, że uczestnictwo w kulturze pomaga lepiej rozumieć siebie i otaczający nas świat. Promowanie szerokich zainteresowań humanistycznych i wybitnych uzdolnień młodzieży.
10. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.
11. Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym.

II. ZAKRES WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI WYMAGANY NA WSZYSTKICH ETAPACH KONKURSU

Uczestnicy konkursu powinni wykazać się wiedzą i umiejętnościami obejmującymi i poszerzającymi treści podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w części dotyczącej przedmiotu język polski, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.

<https://cke.gov.pl/egzamin-osmoklasisty/podstawa-programowa/>

Od ucznia wymaga się znajomości lektur z podstawy programowej oraz tekstów kultury zawartych w wykazie dołączonym do programu wraz z odpowiednimi kontekstami biograficznymi, historycznymi, kulturowymi (w tym także takich, które nie są lekturami konkursowymi lub ich fragmentami) na poziomie dosłownym, metaforycznym i symbolicznym.

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami z zakresu:

- kultury czytania i kompetencji lekturowej; umiejętności orientowania się w tekstach o różnym stopniu komplikacji, właściwego reagowania na różne funkcje języka, odbioru znaczeń metaforycznych;
- pogłębionej analizy oraz interpretacji tekstów kultury;
- precyzyjnego i rzeczowego formułowania pisemnych odpowiedzi, budowania krótkich, spójnych i logicznych wypowiedzi adekwatnych do poleceń;
- formułowania dojrzałych, uzasadnionych sądów, tworzenia komentarza wynikającego z wnikliwej lektury tekstów kultury;
- uwzględniania w analizie specyfiki tekstów kultury przynależnych do następujących rodzajów sztuki: literatury, filmu, muzyki, sztuk plastycznych (np. plany filmowe, gatunki muzyczne, malarskie);
- podejmowania dyskursu porównawczego, reinterpretowania znanych mitów, symboli w dialogu między tekstami kultury, porównywania funkcjonowania tych samych mitów, motywów w różnych utworach literackich;
- znajdowania w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, piosenkach) nawiązań do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych, wskazywania przykładów mieszania gatunków i wyjaśniania sensu takich działań artystycznych;
- przedstawienia propozycji odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnienia jej;
- stosowania ze zrozumieniem pojęć dotyczących wartości pozytywnych i ich przeciwieństw oraz określania postaw z nimi związanych, np. piękno-brzydota, dobro-zło;
- formułowania na podstawie podanych tekstów kultury podstawowych, ponadczasowych zagadnień egzystencjalnych, np.: miłości, przyjaźni, przemijania, cierpienia, lęku, nadziei, wiary, samotności, bezdomności, powołania, godności, poczucia wspólnoty, solidarności, sprawiedliwości, patriotyzmu,

- niepodległości, wolności, dziedzictwa, tożsamości; domu, rodziny, piękna, prawdy, szacunku dla drugiego człowieka;
- posługiwania się poprawnym, bogatym językiem dostosowanym do sytuacji komunikacyjnej, w tym poprawnego stosowania związków frazeologicznych;
 - rozpoznawania słownictwa ogólnonarodowego i słownictwa o ograniczonym zasięgu (archaizmy, kolokwializmy, neologizmy, gwary);
 - odczytywania znaczeń słownictwa naukowego, zawartego w treści poszczególnych fragmentów lektur konkursowych;
 - rozpoznawania relacji semantycznych i stylistycznych między wyrazami (synonimy, antonimy, eufemizmy);
 - wskazywania środków stylistycznych i ich funkcji w tekście (zdrobnień, zgrubień, metafor, anafor, apostrof, oksymoronów, hiperboli, epifor, powtórzeń, pytań retorycznych, rymu, rytmu, onomatopei, różnych typów zdań i równoważników, paralelizmów);
 - rozpoznawania intencji wypowiedzi;
 - posługiwania się ze zrozumieniem pojęciami z dziedziny teorii literatury i wiedzy o kulturze (topos, mit, symbol, parabola, wiersz wolny, biały, sylabiczny, średniówka, przerzutnia, wersyfikacja, styl, stylizacja, antyteza, gatunki i rodzaje literackie, gatunki prasowe, filmowe i muzyczne);
 - operowania słownictwem z określonych kręgów tematycznych (na tym etapie rozwijanym i koncentrującym się przede wszystkim wokół tematów: piękna i wartości estetycznych, pytań egzystencjalnych, rozwoju psychicznego, moralnego i fizycznego człowieka; społeczeństwa i kultury);
 - rozpoznawania stylu wypowiedzi;
 - dokonywania różnorodnych działań na cudzym tekście (np. streszczanie, parafrazowanie, sporządzanie notatki);
 - tworzenia spójnych wypowiedzi poprawnych pod względem językowo-stylistycznym w formie dłuższej i krótszej, np. dedykacji, streszczenia, zaproszenia, notatki prasowej, hasła słownikowego i encyklopedycznego, opisu sytuacji, dzieła sztuki, przeżyć wewnętrznych, charakterystyki postaci filmowej, literackiej lub rzeczywistej, charakterystyki porównawczej, recenzji, rozprawki, eseju, opowiadania, listu, przemówienia, wywiadu;
 - korzystania z zasobów bibliotecznych i innych źródeł naukowej informacji;
 - dokonywania starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie, poprawienia ewentualnych błędów językowych, ortograficznych, interpunkcyjnych.

III. TEMAT PRZEWODNI KONKURSU W ROKU SZKOLNYM 2022/2023

Motyw przewodni:

O TYM, ŻE SAM ROZUM TO ZA MAŁO, BY ROZUMIEĆ

Rozum nie wystarcza, byśmy zrozumieli siebie lub zjawiska świata — dla istotnego, nieomylnego zrozumienia i odczucia trzeba czegoś jeszcze, czegoś więcej niż rozumu. Trzeba i łaski, i pokory (...) Pomyśl o tym, kiedy rozpiera cię duma, bo zdaje ci się, że rozumiesz to czy tamto.

Sándor Márai, *Księga ziół*

I ETAP (SZKOLNY)

*Takie widzi świata koło,
Jakie tępymi zakreśla oczy.*

Młodości! ty nad poziomy

Wylatuj...

Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*

1. Kornel Filipowicz, *Formikarium*, [w:] tegoż, *Między snem a snem*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1980, s. 20-36.
2. Zbigniew Herbert, *Pan od przyrody*, [w:] tegoż, *Hermes, pies i gwiazda*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2008, s.121-123.
3. Anna Kamieńska, *Widok z gór*, [w:] tejże, *Wiersze dla dzieci*, Wrocław 2000.
4. Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*, dostępna: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/oda-do-mlodosci.html>
5. *Przypowieść o synu marnotrawnym. Ewangelia wg św. Łukasza*, rozdz. 15, w. 11–32, [w:] *Biblia Tysiąclecia*, tłum. o. Walenty Prokulski SI, Poznań 1983.
6. Janusz Stanisław Pasierb, *Przypowieść o ojcu*, [w:] tegoż, *Rzeczy ostatnie i inne wiersze*, Pelplin 2001, s. 9.
7. Eric-Emmanuel Schmitt, *Oskar i pani Róża*, tłum. Barbara Grzegorzewska, Kraków 2011.
8. Henryk Sienkiewicz, *Quo Vadis*, dostępna: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/quo-vadis.html>
9. Maciej Wojtyszko, *Bromba i inni (po latach także)*, Warszawa 2018.
10. FILM: *Zmruż oczy*, reż. A. Jakimowski, 2003, /Filmoteka szkolna, cz. 26, Kim jestem?/.
11. PIOSENKA: Habakuk, *Krzyk* /sł. Jacek Kaczmarski/ (płyta CD: Habakuk, *A ty siej*, EMI Music Poland, 2007) lub Jacek Kaczmarski, *Krzyk* (płyta CD: Jacek Kaczmarski, *Krzyk*, Polskie Nagrania Muza, 1989).
12. OBRAZ: Edward Munch, *Krzyk*, [w:] *Leksykon malarstwa*, red. M. Pawlus, Wydawnictwo IBIS, Poznań 2009.

II. EPAT (REJONOWY)

Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu
Antoine de Saint-Exupéry

1. Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*, Nasza Księgarnia, Warszawa 2014.
2. Bolesław Leśmian, *Szewczyk*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, Gdańsk 2000, s. 37.
3. Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, BN I/83, Wrocław 2018.
4. Czesław Miłosz, *Sens*, [w:] tegoż, *Poezje*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2011, s. 219.
5. Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*, przeł. J. Szwykowski, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, Warszawa 2010.
6. Sofokles, *Antyгона*, przeł. K. Morawski, BN II/1, Wrocław 2009.
7. Józef Tischner, *Co znaczy myśleć*, [w:] tegoż, *Wędrowniki w krainę filozofów*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2008.
8. Julian Tuwim, *Zieleń*, [w:] tegoż, *Wiersze wybrane*, oprac. M. Głowiński, Kraków 1969, s. 155–162.
9. PIOSENKA: Antonina Krzysztoń, *Elegia miasteczek żydowskich*, fragment wiersza A. Słonimskiego, Warner 2013.
10. FILM: *Chce się żyć*, reż. Maciej Pieprzyca.

III. ETAP (WOJEWÓDZKI)

Miej serce i patrzaj w serce!
Adam Mickiewicz, *Romantyczność*

1. Hanna Krall, *Ludzie może i nie są źli...*, [w:] *100/XX Antologia polskiego reportażu XX wieku*, tom II, red. M. Szczygieł, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2014, s. 302-314.
2. Bolesław Leśmian, *Dusiołek*, dostępny: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/dusiolek.html>
3. Adam Mickiewicz, *Romantyczność*, dostępny: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/ballady-i-romanse-romantycznosc.html>
4. Małgorzata Musierowicz, *Opium w rosole*, Akapit Press, Poznań 2000.
5. ks. Jan Twardowski, *Powiedzcie to dalej*, dostępny <https://www.youtube.com/watch?v=xKv9cmynyoY>
6. Melchior Wańkowicz, *Ziele na kraterze*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 1997.
7. Oscar Wilde, *Słowik i róża*, [w:] tegoż, *Bajki*, przeł. Maria Feldmanowa, Włodzimierz Lewik, Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek, 1988 .
8. Stefan Żeromski, *Szyfowe prace*, dostępne: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/szyfowe-prace/>
9. PIOSENKA: Skubas, *Doskonały przegrany*,
dostępna <https://www.youtube.com/watch?v=u1GDfW0LGC8&t=14s>
10. SPEKTAKL TEATRALNY: Uwzględniający przesłanie odkrywania tajemnicy.
Do wyboru z zasobów <https://ninateka.pl/> lub <https://vod.tvp.pl/sub-category/teatr,30798054>

IV. LITERATURA POMOCNICZA DLA UCZNI

1. *Polszczyzna na co dzień*, red. Mirosław Bańko, PWN, Warszawa 2006.
2. Marek Bernacki, Marta Pawlus, *Słownik gatunków literackich*, Wydawnictwo Park Edukacja, Bielsko-Biała 2005.
3. Stanisław Bortnowski, *Warsztaty dziennikarskie*, Wydawnictwo Stentor, Warszawa 2007.
4. Katarzyna Kłosińska, *Co w mowie piszczy?*, Wydawnictwo Publicat, Poznań 2013.
5. Władysław Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1985.